

24.11.2008

Dnro 2096/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Henrik Åström

SEURAKUNTA EI PIILOTELLUT TURVAPAIKANHAKIJAA

1 KIRJOITUS

Kantelija osoitti 25.6.2007 kirjoituksen eduskunnan oikeusasiamiehelle. Kirjoituksen mukaan lehdistön, television ja radion välittämien uutisten mukaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Turun Mikaelinseurakunta oli piilottanut Lähi-idästä olevan naisen, jonka jatko-oleskelu Suomessa oli saanut sisäasiainministeriöltä kielteisen päätöksen. Ainakin televisiossa mainitun Mikaelinseurakunnan kirkkoherra sanoi luottavansa tässä asiassa kyseisen naisen puheisiin. Kaikissa uutisissa käytettiin verbiä "piilottaa", eikä sitä ole miltään taholta kiistetty.

Kantelijan mielestä sisäasiainministeriön päätös oli velvoittava eikä saisi ainakaan johtaa piilotteluun. Hänen mielestään seurakunnan ei myöskään pitäisi ohittaa Suomen lakia ja asetuksia ilmoittamalla luottavansa henkilön puheisiin, vaikka sisäasiainministeriö oli ilmoittanut tutkineensa asian.

Kirjoittajan mielestä Suomen laki säädöksineen koskee myös uskonnollisia yhteisöjä niiden toimissa Suomessa. Kirjoittajan mielestä voidaan ainoastaan arvailla, kuinka paljon tulevaisuudessa tullaan suorittamaan piilotteluja, jos tällainen tapaus ohitetaan toimenpiteittä.

Suomen evankelisluterilaisen kirkon taholta on kirjoittajan mahdotonta saada mitään tietoa, koska tämä asia ei ole "julkinen". Valvooko tällaisissa tapauksissa eduskunnan säätämien lakien, asetusten ja säädösten noudattamista mikään taho, kysyy kirjoittaja. Meneekö todistamaton puhe lainsäädännön ja sen menettelyn ylitse, kuten tässä tapauksessa kirjoittajan mukaan näyttää käyneen. Onko piilottelu tässä tapauksessa Suomen lain mukaista?

Kantelija lähetti 29.10.2007 lisäkirjeen sekä 12.11.2007 ja 25.4.2008 tiedustelut.

3 RATKAISU

3.1 Selvitys

3.1.1 Turun Mikaelinseurakunnan selvitys

Kirkkoherran selvityksen mukaan kurdinaisen hakiessa turvapaikkaa Mikaelin kirkosta 6.6.2007 seurakunta tarjosi hänelle sekä henkistä että aineellista tukea, mikä piti sisällään naisen majoittumisen.

Kirkkoherra teki 6.6. virkamiespäätöksen ottaessaan turvapaikanhakijan vastaan. Mikaelinseurakunnan seurakuntaneuvosto hyväksyi kokouksessaan 13.6.2007 yksimielisesti esityksen turvapaikanhakijan vastaanottamisesta.

Hakiessaan turvaa kirkosta kurdinainen oli seurakunnan selvityksen mukaan erittäin ahdistunut, pe-loissaan sekä ilmeisen avun tarpeessa. Seurakunnan tulkinnan mukaan hän oli hengenvaarassa, mikäli hänet olisi palautettu kotimaahansa Iraniin.

Kirkkoherran mukaan turvapaikanhakijan asiasta oli tullut lisätietoa, mikä mahdollisti asian uudelleen käsittelyn. Hänen turvapaikkahakemuksensa yritettiin 11.6.2007 toimittaa poliisille, joka ei ensin suostunut ottamaan sitä vastaan. Kirkkoherra oli siinä vaiheessa Mikaelinseurakunnan edustajana poliisiviranomaiseen yhteydessä. Seuraavan kerran kirkkoherra oli poliisin luona keskustelemassa asiasta 14.6.2007.

Seurakunnan toiminta on seurakunnan mukaan koko ajan nojannut Suomen ekumeenisen neuvoston "Kirkko turvapaikkana" -ohjeistukseen, johon Suomen evankelisluterilainen kirkko on kirkkoherran mukaan sitoutunut. Mikaelinseurakunta ei ole missään vaiheessa piilotellut turvapaikan hakijaa, vaan sen toiminta viranomaisten suuntaan on ollut avointa. Piilottelu on julkisuuden ja toimittajien näkemys asiasta eikä Mikaelinseurakunnan toimintatapa kirkkoherran mukaan.

Kyseessä oli ensimmäinen turvapaikanhakija "Kirkko turvapaikkana" -ohjeistuksen ilmestymisen jälkeen. Mikaelinseurakunta on toiminnassaan noudattanut tähän ohjeistukseen pohjautuvaa toimintamallia.

Mikaelinseurakunta ei ole oman ilmoituksensa mukaan missään vaiheessa syyllistynyt laittomuuksiin ottaessaan avun tarpeessa olevan kurdinaisen vastaan. Kirkon usko ja lähimmäisenrakkaus on ollut seurakunnan pohjimmainen motiivi.

Selvitykseen liitetyn Mikaelinseurakunnan seurakuntaneuvoston pöytäkirjanotteen 13.6.2007 mukaan seurakuntaneuvosto päätti yksimielisesti hyväksyä kyseisen naisen turvapaikkahakemuksen. Asiaa tuli hoitaa "Kirkko turvapaikkana" -säännösten mukaisesti (Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisu ja LXX 11, liite 4) yhdessä viranomaisten kanssa.

3.1.2

Kirkkohallituksen lausunto

Kirkkohallituksen antaman lausunnon mukaan Suomen ekumeeninen neuvosto ry on useiden kirkkojen ja uskonnollisten yhdyskuntien yhteistyöelin. Suomen evankelis-luterilainen kirkko on sen jäsen ja arkkipiispa sen hallituksen puheenjohtaja.

Suomen ekumeenisella neuvostolla ei ole lausunnon mukaan toimivaltaa suhteessa jäsenyhteisöihin. Se toimii yhteistyöelimenä ja laatii erilaisia suositusluontoisia kannanottoja ja virikeaineistoja jäsenyhteisöjensä käyttöön niiden harkinnan mukaan. Myös "Kirkko turvapaikkana" -julkaisu on virikemateriaalia, joka on valmisteltu neuvoston asettamassa työryhmässä. Neuvoston hallitus on myöntänyt julkaisulle julkaisuluvan neuvoston julkaisusarjassa ja sitä on toimitettu suoraan jäsenyhteisöjen seurakunnille ja muille toimintayksiköille tavanomaisena noin 1 000 kappaleen painoksen jakeluna.

Julkaisua ei lausunnon mukaan ole käsitelty kirkkohallituksessa tai muussakaan Suomen evankelisluterilaisen kirkon toimielimessä. Kirkko ei ole ottanut julkaisuun valmisteluvaiheessa tai sen valmistuttua kantaa eikä Suomen ekumeeninen neuvosto ole kannanottoa pyytänyt tai odottanut.

Kirkkohallitus toteaa, että Mikaelinseurakunnan seurakuntaneuvoston ja kirkkoherran käyttämät ilmaiset julkaisun hyväksymisestä, sitovuudesta ja asemasta kirkossa toiminnan perusteena ovat näin ollen virheellisiä.

Seurakunta ja kirkkoherra ovat ilmoittaneet toimineensa ekumeenisen neuvoston julkaisun toimintamallin mukaisesti. Ekumeenisen neuvoston ohjeissa korostetaan sitä, että seurakunnan toiminnan tulee olla lainmukaista ja seurakunnan tulee toimia yhdessä viranomaisten kanssa. Kirkkoherra on todennut vielä erikseen, että kantelun perusteena olevaa piilottelua ei ole tapahtunut. Seurakuntaneuvosto ei tätä erikseen mainitse, mutta viittaa sinänsä toimintamalliin, johon ei sisälly henkilön piilottamista viranomaisen tietämättömiin. Kantelija ei ole tarkemmin yksilöinyt sitä, mihin hän näkemyksensä piilottelusta perustaa, vaan viittaa yleisesti tiedotusvälineisiin sekä erikseen Uutispäivä Demarin 12.6.2007 lyhyeen uutiseen, jossa ei kuitenkaan uutisoida piilottamisesta, vaan yleisemmin tapahtumasta.

Kirkkohallituksen asiasta saamien tietojen mukaan mitään piilottamista ei ole tapahtunut, vaan asia on hoidettu avoimesti. Kirkkohallitus lausuu kantanaan, että seurakunta ja kirkkoherra eivät ole toimineet lain tai virkavelvollisuuksiensa vastaisesti.

3.1.3

Suomen ekumeenisen neuvoston lausunto

Suomen ekumeenisen neuvoston antaman lausunnon mukaan "Kirkko turvapaikkana" -julkaisu kuuluu Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisusarjaan. Se on tulosta neuvoston monivuotisesta Kirkot ja maahanmuuttajat -ohjelman työstä. Julkaisu on syntynyt vastauksena seurakuntien taholta ilmaistuun tarpeeseen saada opastusta käytännön tilanteisiin turvapaikanhakijoiden auttamiseksi. Samalla se on julkinen puheenvuoro eettiseen keskusteluun turvapaikanhakijoiden kohtelusta maassamme. Se ei ole Suomen ekumeenisen neuvoston virallinen kannanotto, eikä sitä ole käsitelty jäsenkirkkojen päätävissä elimissä. Sillä ei ole sitovaa luonnetta suhteessa sen jäsenkirkkoihin eikä niiden seurakuntiin.

Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisussa Kirkko turvapaikkana ei kehoiteta lausunnon mukaan seurakuntia piilottelemaan turvapaikanhakijoita. Päinvastoin siinä neuvotaan avoimuuteen ja yhteistyöhön viranomaisten kanssa (sivu 19). Seurakunnan ei väitetä voivan edustaa parempaa asiantuntemusta kuin Ulkomaalaisvirasto eikä sitä kehoiteta viranomaispäätösten rikkomiseen tai vastustamiseen (sivut 19–21).

Sen sijaan seurakuntaa neuvotaan auttamaan turvapaikanhakijaa tuomaan viranomaisten tietoon sellaista uutta tietoa lähtömaansa tilanteesta, muista hänen turvallisuuteensa vaikuttavista seikoista ja elämänsä kokonaistilanteesta, jotka viranomaisen tulee ottaa huomioon hänen turvapaikastaan päätettäessä (sivut 16–18).

Kirkkoturvan antamisen tavoitteena ei ole henkilön jääminen Suomeen hinnalla millä hyvänsä, vaan hänen tukemisensa prosessin kaikissa vaiheissa.

Suomen ekumeeninen neuvosto viittaa Turun Mikaelinseurakunnan seurakuntaneuvoston 15.8. antamaan lausuntoon ja toteaa, että seurakunta on toiminut julkaisun periaatteiden mukaan avoimesti, viranomaisten kanssa yhteistyöhön pyrkien eikä seurakunta ole piilotellut turvapaikanhakijaa.

3.1.4

Sisäasiainministeriön lausunto

Sisäasiainministeriö esittää lausuntonaan, että kirkko voi halutessaan tarjota asuinsijaa ja turvapaikanhakija voi vapaasti valita asua muuallakin kuin vastaanottokeskuksessa edellyttäen, että hän tiedottaa viranomaisille olinpaikastaan. Turun Mikaelinseurakunta on toiminut avoimesti eikä kyseessä ole ollut ilmeisesti henkilön "piilottaminen" tai viranomaistoiminnan estäminen. Kirkko voi avustaa kielteisen päätöksen saanutta turvapaikanhakijaa muun muassa panemalla vireille uuden hakemuksen. Kirkko, kuten muutkin tahot, voi arvostella viranomaisen tekemää päätöstä. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että päätös olisi epäoikeudenmukainen. Lähtökohtana on oltava, että viranomaisen tekemä päätös on oikeudenmukainen, kun se on voimassa olevan lain mukainen. Viranomainen ei voi myöskään muuttaa päätöstään sillä perusteella, että päätökseen kohdistuu arvostelua julkisessa sanassa. Päätökset on tehtävä lakia noudattaen kaiken sen tiedon valossa, mitä käytössä on. Päätöksen oikeussuoja taataan muutoksenhakumenettelyllä, ei julkisella painostuksella. Yleisesti ottaen on kuitenkin hyvä, että turvapaikka-asioista käydään keskustelua, toteaa sisäasiainministeriö lausunnon lopussa.

3.1.5

Ulkomaalaisviraston lausunto

Ulkomaalaisviraston (1.1.2008 lähtien Maahanmuuttovirasto) lausunnon mukaan kirkon ja seurakunnan luontevaksi tehtäväksi voi nähdä väliaikaisen hengellisen, henkisen ja aineellisen tuen tarjoamisen sitä tarvitsevalle kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneelle henkilölle. Kirkko voi myös toimittaa viranomaisille kansainvälisen yhteistyön kautta saamaansa tietoa pakolaisia tuottavista maista sekä tietoa yksittäisestä hakijasta. Kirkko voi myös omalta osaltaan osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun turvapaikanhakijoiden sekä maahanmuuttajien asemasta ja oikeusturvasta.

Ulkomaalaisviraston on lausunnon mukaan kohdeltava turvapaikanhakijoita yhdenmukaisesti siitä riippumatta, kuinka suuren tukijoukon ja kuinka paljon julkisuutta yksittäinen tapaus on mediassa saanut. Ulkomaalaisvirasto esittääkin huolensa mediajulkisuuden vaikutuksesta yksittäisen turvapaikanhakijan ja tämän läheisten asemaan tilanteessa, jossa julkisuuteen tulon tavoitteeksi on maahanmuuttajien asemaan kohdistuvan yhteiskunnallisen keskustelun käynnistämisen ohella asetettu epäoikeudenmukaiseksi koettuun yksittäiseen päätökseen kohdistuva arvostelu sekä sitä kautta päätöksen kohteena olevan nimeltä mainitun henkilön kohtaloon vaikuttaminen.

3.2

Säännöt yms.

Perustuslain (731/99) 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Hallintolain 10 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä.

Kirkkolain 25 luvun 5 §:n mukaan käsiteltäessä hallintoasiaa kirkollisissa viranomaisissa on noudatettava, mitä hallintolaissa säädetään, jollei tästä laista muuta johdu.

Yhdyn kirkkohallituksen ja Suomen ekumeenisen neuvoston lausunnoista ilmenevään käsitykseen, jonka mukaan "Kirkko turvapaikkana" -julkaisulla ei ole sitovaa luonnetta.

4

RATKAISU

Kantelusta saadun selvityksen mukaan totean, että kantelun perusteena väitettyä turvapaikanhakijan piilottelua ei ole tapahtunut, vaan asiaa on hoidettu avoimesti ja hallintolain 10 §:stä ilmenevän periaatteen hengessä. Turun Mikaelinseurakunnan seurakuntaneuvosto ja sen kirkkoherra ovat siten toimineet lain heille antaman harkintavallan nojalla eivätkä he ole rikkoneet virkavelvollisuuksiensa vastaan.

Edellä esitetyn vuoksi asia ei anna aiheutta enempään.